

HALVET

(خلوة)

Türk hamamlarının
en sıcak kısmında
hücreler halindeki küçük mekân
(bk. HAMAM).

HALVET

(الخلوة)

Nikâh akdinden sonra
ve birleşmeden önce
kadın ve erkeğin
baş başa kalmasını ifade eden
fıkıh terimi.

Sözlükte “bir yerin boş olması, o yerde hiç kimsenin, hiçbir şeyin bulunmaması; yalnız kalma veya biriyle baş başa kalma” anlamlarına gelen halvet kelimesi dinî literatürde, aralarında nikâh bağı ve devamlı evlenme engeli bulunmayan bir erkekle kadının baş başa kalmasını, fıkıh terimi olarak sahih bir nikâhtan sonra karı kocanın, üçüncü bir kişinin izinsiz muttali olamayacağından emin bulundukları bir yerde cinsî birleşme olmaksızın baş başa kalmalarını ifade eder. Halvete ifdâ da denir. 1917 tarihli *Hukûk-ı Âile Kararnâmesi*’nde halvet yerine ictimâ terimi kullanılmıştır (s. 1021; ayrıca bk. md. 83, 84).

Evlı olmayan ve aralarında devamlı bir evlenme engeli de bulunmayan bir erkekle bir kadının başkalarının girişi ve görüşüne açık olmayan kapalı bir mekânda baş başa kalması İslâmiyet’te yasaklanmış, İslâm âlimleri bir koruma tedbiri mahiyetindeki bu yasaklamanın kapsamı, derecesi ve amacı üzerinde farklı fikirler ileri sürmüşlerdir. Fıkıh literatüründe ise halvet teriminin daha dar bir anlam kazandığı ve bu terimle, kadın ve erkeğin nikâh akdi sonrasında başkalarının muttali olamayacağı kapalı bir mekânda ve cinsî münasebete bünyevî, şer’î veya tabii bir engelin bulunmaması kaydıyla baş başa kalmasının kastedildiği görülür. Böyle bir halvetin gerçekleşmiş olup olmaması kadının sosyal itibarını, mehir, nesep, iddet gibi maddî ve mânevî haklarını ve görevlerini yakından ilgilendirdiğinden fakihler bu konuyu ayrıntılı biçimde ele almış ve hangi durumlarda halvetin gerçekleşmiş sayılacağına dair bir takım ölçüler getirmeye çalışmışlardır.

Halvet, hüküm doğurması açısından sahih ve fâsid kısımlarına ayrılır ve halvet

terimi fıkıh kitaplarında tek başına kullanıldığında genelde sahih halvet kastedilir. Halvetin sahih olması için sahih nikâh akdinden sonra vuku bulması ve eşler arasında birleşmeye engel bir durumun olmaması gerekir. İzinsiz girilemeyen ev, oda, kapıları kapalı bahçe, çadır gibi yerler halvete mahal teşkil edebilir. Ancak mescidler, kapıları kapalı olmayan yerler, başkalarının geçebileceği açık alanlar, yollar, etrafı açık damlar halvete mahal olamaz. Mâlikîler, Hanefîler’in sahih halvet adını verdikleri halvete “halvetü’l-ihidâ”, eşlerin birbirlerini kendi evlerinde yahut üçüncü bir kişiyi onun evinde ziyaret etmeleri esnasında gerçekleşen halvete “halvetü’z-ziyâre”, kocanın evinde vuku bulana da “halvetü’l-binâ” adını verirler.

Hanefî mezhebine göre sahih halvetin gerçekleşmesine engel olan haller üç kısımda ele alınır. 1. Hakiki (bedenî) engeller. Bunlar münasebete mâni hastalıklar, bedenî kusurlar ve yetersizliklerdir. Bu tür engellerin kadında bulunmasının halvete mâni teşkil ettiğinde ittifak vardır. Ancak kusurların erkekte olması halinde bunların engel teşkil edip etmeyeceği konusunda ihtilâf edilmiştir. Ebû Hanîfe’ye ve çağdaşı bazı fakihlere göre erkekteki kusurlar halvete engel değildir. Meselâ erkek iktidarsız (innîn), iğdiş edilmiş (hasî) veya cinsî organı kesik (mecbûb) olsa da halvet sahih kabul edilir. Bu hüküm, hem nikâh akdinin menfaat mülkiyeti üzerine kurulan icare akdine kıyas edilmesinden, hem de kadının haklarını korumaya öncelik verilmesinden ve hakların zayı olma ihtimali bulunduğu ihtiyatla ameli gerekli görmelerinden kaynaklanmaktadır. Ebû Yûsuf ve Şeybânî, mecbûb konusunda Ebû Hanîfe’den farklı düşünerek bu durumda halveti gerçekleşmiş saymazlar. Eşlerden birinin münasebete güç yetiremeyecek derecede yahut birleşmeden zarar görecektir. Şer’î engeller. Eşlerde münasebete mâni dinî yahut hem dinî hem tabii engellerdir. Eşlerden biri farz namaz kılıyor, ramazan orucu tutuyor, mescidde bulunuyor, farz veya nâfile hac ya da umre için ihrama girmiş bulunuyorsa yahut kadın hayızlı veya nifaslı ise halvet gerçekleşmez. Çünkü ihramda iken birleşme hac ve umrenin fâsid olmasını, dolayısıyla bunların kazâ edilmesini ve kurban kesmeyi, oruçlu iken birleşme de kazâ ve kefareti gerektirir; farz nama-

zı bozmak ise büyük günahıdır. Hayız ve nifas halinde birleşmenin günah olmasının yanı sıra bu haller eziyet verici yönleriyle de tabii birer engeldir. Fakat nâfile, adak, kazâ ve kefarete oruçları ile farz olmayan namazlar halvete mâni değildir. Hanefî mezhebinde nâfile orucun halvete engel olacağı rivayeti de mevcuttur. Atâ b. Ebû Rebâh, İbn Ebû Leylâ, Süfyan es-Sevrî ve Ahmed b. Hanbel’e göre kadının hayızlı, oruçlu ya da ihramlı olması halvete mâni teşkil etmez; Ahmed b. Hanbel’den gelen bir diğer rivayete göre ise halvete mânidir; üçüncü bir rivayete göre de sadece ramazan orucu engel teşkil eder (İbn Abdülber, XVI, 131; İbn Kudâme, VI, 727). 3. Tabii engeller (çevre engelleri). Tenhadaki eşlerin yanında üçüncü bir kişinin yer almasıdır. Bu kişi kör olsa ya da uykuda bulunsa veya ergenlik yaşına girmemiş mümeyyiz çocuk olsa bile halvete engel olur. Buna karşılık deli, baygın ve mümeyyiz olmayan çocuk halvete engel teşkil etmez. Ahmed b. Hanbel, başkalarının yanında da olsa şehvetle dokunmayı ve öpmeyi sahih halvet gibi kabul eder.

Sahihi halvet bazı durumlarda birleşme gibi sonuç doğurur. Bu bakımdan sahih halvete hükmî birleşme de denir. Sahih nikâh akdinden sonra ve cinsî münasebetten önce gerçekleşen boşamalarda, “Evlendiğiniz kadınları mehir tayin ettiğiniz halde temas etmeden boşarsanız tayin ettiğiniz mehrin yarısı onlarındır” (el-Bakara 2/237) meâlindeki âyet gereği akid esnasında kararlaştırılan mehrin yarısının ödenmesi gerekir. Ancak birleşme olmamakla birlikte sahih halvetin gerçekleşmesi durumunda bu halvetin birleşme hükmünde görülüp mehrin tamamını vermenin zorunlu hale gelip gelmeyeceği konusu (buna fıkıh literatüründe “mehr teekküdü” veya “takarruru” denir) fakihler arasında tartışmalıdır. İçlerinde Hz. Ömer, Hz. Ali, Zeyd b. Sâbit, Abdullah b. Ömer, Muâz b. Cebel, Enes b. Mâlik ve Câbir b. Abdullah gibi sahâbîlerin; Urve b. Zübeyr b. Avvâm, Ali b. Hüseyin, Saîd b. Müseyyeb, Süleyman b. Yesâr, Atâ b. Ebû Rebâh, İbn Şihâb ez-Zühârî, İbrâhim en-Nehaî gibi tâbiîlerin; Ebû Hanîfe, Züfer, Ebû Yûsuf ve Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, İbn Ebû Leylâ, Evzâî, Süfyan es-Sevrî, Leys b. Sa’d, Ahmed b. Hanbel, İshak b. Râhûye ve eski görüşünde İmam Şâfiî gibi müctehidlerin yer aldığı çoğunluk, birleşme gerçekleşsin gerçekleşmesin halveti mehrin teekkü-

düнде etkili görmüşlerdir. Tahâvî bunu ashâbın üzerinde icmâ, Cessâs ise ittifak ettikleri bir görüş olarak verir. Bu görüşte olanlar, Bakara sûresinin 237. âyetinde geçen “temas” ifadesini halvet olarak yorumlarlar ve ayrıca Nisâ sûresinin 20-21. âyetleriyle, “Kim bir kadının peçesini açar yahut ona bakarsa birleşme gerçekleşsin gerçekleşmesin mehir gerekir” hadisini (Dârekutnî, III, 307; Cessâs, II, 148-149) delil olarak gösterirler.

Abdullah b. Mes'ûd (bu sahâbînin önceki grupla aynı görüşte olduğunu gösteren rivayet de mevcuttur), Abdullah b. Abbas, Kâdî Şüreyh, Şa'bî, Tâvûs b. Key-sân, İbn Sîrîn, Mekhûl, Hasan b. Sâlih, yeni görüşünde Şâfiî, Ebû Sevr, Dâvûd ez-Zâhiri, İbn Hazm ve Mâlikîler'den İbn Abdülber, âyetinde geçen “temas” ifadesini cinsî birleşme diye yorumlayarak halvetin mehrin tam ödenmesinde bir etkisinin bulunmadığını ve halvet sebebiyle kadının iddet beklemesinin gerekmediğini söylemişlerdir.

İmam Mâlik'ten, halvetin mehrin tam olarak verilmesinde etkisi konusunda üç rivayet nakledilmiştir. 1. Nerede olursa olsun halvet gerçekleşirse mehir tam ödenir. 2. Yalnızca birleşme etkili olup halvetin bir etkisi yoktur. 3. Kocanın evinde olan halvet etkilidir, başka mekânda gerçekleşen halvetin bir tesiri olmaz. Bu rivayetleri kaydeden Ebû Bekir İbnü'l-Arabî ilkinin en sahih rivayet olduğunu, bunu üçüncüsünün takip ettiğini, ikinci rivayetin ise zayıf sayıldığını belirtir (*Ah-kâmü'l-Kur'ân*, I, 367).

Mâlikîler'e göre sahih halvet büsbütün hükümsüz değildir. Eşler birleşmenin gerçekleşmediğini söyleseler bile kadın iddet beklemek zorundadır. Öte yandan birleşmenin vuku konusunda eşlerin farklı beyanlarda bulunması durumunda halvet belirleyici rol oynar. Zira Mâlikîler'e ve Şâfiîler'den İbnü'l-Münzir'e göre halvet kocanın evinde gerçekleşmişse kadının bu esnada birleşme vuku bulduğunu iddia etmesi halinde mehir tam olarak verilir. Çünkü birleşmenin gerçekleşmesinde esas olan mahal kocanın evidir ve iskân görevi kocanın sorumluluğundadır. Halvet, kocanın karısını ailesinin evinde ziyareti sırasında gerçekleşmişse kadın birleşmenin olduğunu iddia etse bile kocanın inkârı durumunda bunun sözü geçerlidir. Ancak öğrencisi İbn Vehb'in rivayetine göre Mâlik daha sonra bu görüşünden dönmüş ve halvet nerede gerçekleşirse gerçekleşsin kadının sözünün

geçerli sayıldığını kabul etmiştir (İbn Abdülber, XVI, 126, 129). Nitekim mezhebin kaynaklarında belirtildiği üzere halvetü'l-ihtidâ gerçekleşir ve kadının birleşmenin vuku bulduğu iddiasına karşılık koca birleşmeyi inkâr ederse kadına yemin teklif edilir, yemin ederse mehir kendisine tam olarak ödenir. Kadının yemin-den kaçınması durumunda bu defa kocaya yemin teklif edilir, koca yemin ederse kadına yarım mehir, etmezse tam mehir verilir. Çünkü halvet şahit yerine, yemin-den kaçınma bir başka şahit yerine geçer. Yine Mâlikîler'e göre bir kadın, birleşme olmaksızın bir yıl yahut örfte uzun sayılan bir müddet kocasının yanında ikamet ederse bu ikamet birleşme yerine geçer.

Mehrin tam olarak verilmesinde halveti etkili kabul edenlere göre halvetin gerçekleşmesinin ardından evlilik son bulacak olursa halvetten altı ay sonra doğan çocuğun nesebi o erkeğe ait sayılır. Kadının iddet beklemesi gerekir ve iddetin diğer hükümleri geçerli olur. Dolayısıyla iddet esnasında koca onun kalacağı yeri temin edip kendisine nafaka ödemekle mükelleftir. Yine koca, bu kadının iddeti devam ettiği sürece cem' ve taaddüd-i zevcâtla ilgili kısıtlamalara tâbi olur. Hanefî âlimlerinden nakledilen bir görüşe göre sahih halvetin iddet konusunda hüküm doğurması zâhire göredir; kadının iddet beklemekten evlenmesi, birleşme gerçekleşmediği için diyâneten câizse de hukuken (kazâen) geçerli değildir (Aynî, *el-Binâye*, IV, 209; İbnü'l-Hümâm, II, 447).

Öte yandan halvetin zıfâf hükmünde sayılmadığı yerler de vardır. a) Sırf halvetten dolayı babalığın, kadının başka kocadan olma kızı ile (üvey kız, rebîbe) evlenmesi haram sayılmaz. Bunun haram olması için annesiyle birleşme şarttır. b) Ric'î talâkta koca yeni bir nikâh akdine gerek kalmaksızın evliliğe dönebilir. Bu dönme sözle olabileceği gibi fiilen de (mübâşeret) olabilir, yani cinsî birleşme ile veya hurmet-i musâhere doğurabilecek diğer fiillerle de gerçekleşebilir. Bu hususta sadece halvet mübâşeret sayılmaz ve halvet sebebiyle rec'at gerçekleşmez. Hanbelîler ise iddet içinde vuku bulan halvetle rec'atin gerçekleşeceğini ileri sürerler (İbn Kudâme, VI, 725). c) Üç defa boşanmış olan bir kadının eski kocası ile tekrar evlenebilmesi için bir başka erkekle evlenip fiilen birleşmesi ve ondan da ayrılması gerektiğinden (el-Bakara 2/230), ikinci evlilikte fiilen birleşme yerine sa-

dece halvetin gerçekleşmesi eski koca ile yapılacak yeni bir evlilik için yeterli değildir. d) Kadın halvetten sonra boşanıp iddet beklemekte iken eşlerden biri ölse bu eşler birbirine mirasçı olamaz. Çünkü mirasın tahakkuku için fiilî birleşme şart koşulmuştur. e) Halvetten sonra boşanan veya kocası ölen kadın bâkire hükümündedir; evlendirileceği zaman rızâ ve icbar gibi hususlarda bâkirenin tâbi olduğu hükümlere tâbi tutulur, meselâ susması ikrar kabul edilir. f) Sahih bir nikâhla evlenmeden önce zina eden kişinin cezası 100 celdedir. Bir kimse nikâhlandıktan sonra halvette bulunsun ve daha sonra zina etse cezası yine 100 celde olarak uygulanır. g) Sırf halvetten sonra gusûl gerekmez.

Nikâh akdi fâsîd ise veya nikâh sahih olmakla birlikte yukarıda zikredilen engellerden biri mevcutsa gerçekleşen halvete fâsîd halvet denir. Halvetin fâsîd olması durumunda boşama gerçekleşirse mehrin yarısı verilir, ihtiyaten (istihsana göre) iddet de gerekir. Her ne kadar cinsî birleşmeye engel bir halin mevcut olması kıyasa göre iddeti gerektirmese de mehir kadının hakkı, iddet ise şeriatın ve çocuğun hakkı olduğundan eşlerin bu hakkı düşürme yetkileri yoktur. Ebû'l-Hasan el-Kudûrî, Şemseddin et-Timurtaşî ve Kâdîhan gibi Hanefîler'e göre halvete mâni durum namaz, oruç gibi şer'î itibarî ise birleşmeye gerçekte imkân bulunduğu için boşanma durumunda iddet vâciptir; ancak engel hastalık ve yaş küçüklüğü gibi hakiki ise birleşmeye gerçekte imkân olmadığı için vâcip değildir. Kâsânî ise tabii engeli de bu konuda şer'î engel gibi görür.

Hukûk-ı Âile Kararnâmesi'nde Hanefî mezhebinin görüşü esas alınmıştır. Bu kararnâme ile kabul edilen maddelere göre sahih bir nikâh akdinde mehir belirlenmesi durumunda sahih halvetten sonra boşama gerçekleşirse mehrin tamamı, sahih halvetten önce gerçekleşirse yarısı ödenir. Mehir belirlenmemişse sahih halvetten sonra boşama gerçekleştiği takdirde mehr-i misl, sahih halvetten önce gerçekleştiği takdirde mehr-i mislin yarısını geçmemek üzere örf ve âdete göre tayin edilen bir miktar (müt'a) ödenir (md. 83, 84). Sahih nikâh akdinin ardından gerçekleşen halvetten sonra boşama veya fesih yoluyla ayrılan kadının iddet beklemesi gerekir (md. 139-141, 143); halvet öncesi boşama veya feshte ise iddet gerekmez (md. 146).

Şîa'nın halvet konusundaki anlayışı Sün-nî telakkiye benzemektedir. Bu mezhe-bin önde gelen âlimlerinden Şeyhü'ttâife Ebû Ca'fer et-Tûsî'ye göre bir kimse ka-rısı ile halvete girdikten sonra onu boşar-sa birleşme gerçekleşmediğinden kadın mehrin yarısından fazlasını alamaz (*en-Nihâye*, s. 471). Muhakkık el-Hillî ise halvetin sahih olması durumunda bile mehir gerekmeyeceğini belirtir ve aksi gö-rüşü zayıf olarak niteler. Şeyh Sadûk'a gö-re halvet gerçekleştiikten sonra eşlerin her ikisi de birleşmenin vukuunu inkâr etse sözleri doğru kabul edilmez; zira bu durumda kadın kendisinden iddet beklemeye, koca ise mehir yükümlülüğünü kaldırmış olmaktadır; dolayısıyla halvet birleşme hükmündedir. İbnü'l-Cüneyd, normal birleşme dışında değişik yollarla cinsî haz almanın ve inzâl vukuunun da mehri gerektirdiğini söyler. Şerâ'i'ü'l-İslâm şârihi Muhammed Hasan en-Necefi ise Hillî'ye uyararak mehrin gerekmeyeceği gö-rüşünü daha sahih kabul eder (*Cevâhirü'l-kelâm*, XXXI, 76-79).

Geniş anlamda halvetin, yani evlenme-leri dinen mümkün olan, fakat araların-da evlilik bağı bulunmayan bir kadınla bir erkeğin kapalı bir mekânda yalnız kal-masının, cinsî birleşme yapıldığı sürece mehir, iddet, nesep gibi hukukî bir sonuç doğurmayacağı açıktır. Ancak böyle bir beraberlik harama yol açacak durum-ların önlenmesi, tarafların iffetinin korun-ması amacıyla câiz görülmemiştir. Bu ya-saklamayı, İslâmiyet'in ırz, namus ve şe-refin korunmasına büyük önem atfetmiş ve bunun için bir dizi tedbir almış olma-sıyla açıklamak gerekir. Hz. Peygamber bir erkekle, dinen evlenilmesi meşrû (nâ-mahrem) olan bir kadının arada nikâh bu-lunmaksızın baş başa kalmasını yasakla-mıştır (Buhârî, "Nikâh", 111, 112; Müs-lim, "Hac", 424; "Selâm", 19). Aynı şekil-de birbirlerine karşı şehvet duyan kadın-la kadının ve erkekle erkeğin halvette kal-maları da haram sayılmıştır. Ancak yan-larında başkasının bulunması halinde halvet gerçekleşmez. Nişanlıların halveti de birbirlerine yabancı olanların halveti hük-mündedir. Bir kadının sahih halvet teşkil etmeyecek şekilde, meselâ girişin engel-lenmediği, insanların görebileceği, an-cak konuşulanların duyulamayacağı bir yerde güvenilir bir erkekle bir arada bu-lunup ona soru sormasının veya şikâyetini arzetmesinin dinen bir sakıncası yok-tur (Aynî, 'Umdetü'l-kârî, XVI, 418).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "hlv" md.; Zemaşerî, *Esâsü'l-belâğa*, "hlv" md.; *Lisâ-nü'l-'Arab*, "hlv" md.; Buhârî, "Nikâh", 111, 112; Müslim, "Hac", 424, "Selâm", 19; Dâre-kutnî, *es-Sünen*, Beyrut, ts. (Âlemü'l-kütüb), III, 307; Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (Kamhâvî), II, 147-150; Cezîrî, *el-Mezâhibü'l-erba'a*, Kahi-re 1969, IV, 108-115; Mâverîdî, *el-Hâvî'l-kebir* (nşr. Ali M. Muavvez - Âdil Ahmed Abdülmev-cûd), Beyrut 1414/1994, IX, 539-545; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, IX, 482-487; Ebû Ca'fer et-Tûsî, *en-Nihâye fî mücerredî'l-fıkh ve'l-fetâvâ*, Beyrut 1400/1980, s. 471; İbn Abdülber, *el-İstizkâr* (nşr. Abdülmu'tî Emîn Kal'acî), Kahire 1414/1993, XVI, 125-134; Ebû Bekir İbnü'l-Ara-bî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, I, 218, 367; Kâsânî, *Be-dâ'it*, Beyrut 1402/1982, II, 291-294; V, 125; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtiḥü'l-gayb*, VI, 140-142; X, 13-16; İbn Kudâme, *el-Mugnî*, VI, 552-553, 724-727; Nevevî, *Şerḥu Müslim*, IV, 32; XIV, 153-157; Mevslî, *el-İhtiyâr*, Beyrut 1975, III, 103-104; Karâfî, *ez-Zâhire*, Beyrut 1994, IV, 375-376; Bezzâzî, *el-Fetâvâ*, IV, 141-143; Aynî, 'Umdetü'l-kârî, Kahire 1392/1972, XVI, 416-418; a.m.f., *el-Binâye*, IV, 202-209; İbnü'l-Hü-mâm, *Fethu'l-kadîr* (Bulak), II, 444-448; Ven-şerîsî, *el-Mi'yârü'l-mu'rib*, Beyrut 1401/1981, XI, 226-227, 229; Şirbînî, *Mugnî'l-muhtâc*, III, 224-225; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr* (Kahire), III, 102-104; Sâlih el-Ezherî, *Cevâhirü'l-iklîl*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), I, 308; M. Hasan en-Necefi, *Cevâhirü'l-kelâm fî şerḥi Şerâ'i'ü'l-İslâm* (nşr. Mahmûd el-Küçânî), Beyrut 1397, XXXI, 76-79; *Hukûk-ı Âile Kararnâmesi*, İstanbul 1336, s. 995, 1021, ayrıca bk. md. 83, 84, 139-141, 143, 146; Bilmen, *Kamus*, II, 11-12, 124-128; M. Ebû Zehre, *Muḥâḍarât fî 'akdi'z-zevâc ve âşâruh*, Kahire 1391/1971, s. 220-224; M. Mustafa Şelebi, *Ahkâmü'l-ütre fî'l-İslâm*, Beyrut 1397/1977, s. 374-384; Zühaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, III, 567; VII, 110, 288-293, 321-326; Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Tarîkî, "el-Halvetü ve mâ yeterretbühü 'aleyhâ min ahkâmîn fık-hiyyetin", *Mecelletü'l-Buhûsü'l-İslâmiyye*, sy. 28, Riyad 1410/1990, s. 239-284; *MuF*, XIX, 265-275.

ORHAN ÇEKER

HALVET
(الخلوة)

Günahtan korunmak
ve daha iyi ibadet etmek için
ıssız yerlerde yaşamayı tercih etmek
anlamında bir tasavvuf terimi.

Zâhid ve mutasavvıfların en belirgin özelliklerinden biri yalnız yaşamayı tercih etmeleri ve Hak'la olmak için halktan ayrı kalmaya önem vermeleridir. Başlangıçta, toplum hayatını terkedip evin bir köşesinde inzivaya çekilen veya ıssız yerlerde yaşamayı tercih eden zâhidler daha sonraki dönemlerde de bu âdetlerini sürdürmüşler, bazı mutasavvıflar ve tarikat mensupları bu yolda on-ları takip ederek halveti tasavvufi haya-tın bir unsuru haline getirmişlerdir.

Mutasavvıflar, halvetin dinî hayat açı-sından önemini göstermek için Hz. Pey-gamber'in halvetten ve yalnızlıktan hoş-landığını, zaman zaman Mekke yakınındaki Hira mağarasına çekilip burada inziva hayatı yaşadığını ve itikâfa girdiğini ifade ederler (Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 3; Müslim, "İmân", 252); ıssız bir yerde Allah'ı zikredip gözü yaşaran kimsenin âhi-rette imtiyaz sahipleri arasında buluna-cağına dikkat çekerler (Buhârî, "Ezân", 36; Müslim, "Zekât", 91).

Resûl-i Ekrem'in bu sünnetine uyma-nın yanı sıra toplumun bozulması, din ve ahlâk dışı davranışların yaygınlaşması, zu-lüm ve haksızlıkların artması gibi olum-suz gelişmelere karşı verdikleri mücade-lenin başarıya ulaşamayacağı kanaatine varan bazı zâhid ve sûfiler, hiç değilse kendilerini kurtarmak ve daha fazla gü-naha girmek için bir köşeye çekilme-yi, zorunluluk bulunmadıkça toplum ara-sına girmemeyi tercih etmişlerdir. Bir kıs-sım zâhid ve sûfiler daha da ileri giderek evlerini terketmişler, mezarlıklarda, vi-ranelerde, harabelerde, hatta bazıları mağaralarda yaşamaya başlamışlar, bu yüzden "şikeftiye" diye tanınmışlardır (*el-Lüma'*, s. 527; *et-Ta'arruf*, s. 21). Bun-ların bir kısmı son derece basit barınak-larda yaşar, bazıları da yerleşim bölgele-rinden uzak yerlerde veya evlerinin bir köşesinde tek başlarına hayat sürecekleri ve ibadet edecekleri küçük birer ibadet-hâne yapardı. Savmaa, mihrap, zâviye ve mescid gibi adlar verilen bu tür yerlerde tek başlarına yaşayan münzevîler sadece cuma ve cenaze namazları için yerleşim bölgelerine giderlerdi. İçlerinde toplum hayatına hiç karışmayanlar da vardı.

Kahire'de Mukattam dağı, Suriye'de Lükâm dağı, Beyrut'ta Lübnan dağları, Filistin'de Beytülmakdis dağı, Sînâ çö-lünde Tûr dağı, âbid ve zâhidlerin inziva hayatı yaşadıkları meşhur yerlerdir. Di-ğer bölgelerde de bu tür yerler vardı (İb-nü'l-Cevzî, IV, 344-345). Zünnûn el-Mısrî gibi büyük sûfiler bile buralarda yaşayan erkek ve kadın münzevîlerin yanına gi-der, onlardan öğüt alırlardı (Kelâbâzî, s. 26). Toplum hayatını tamamiyle terke-dip kendilerini ibadete veren, bundan dolayı "târik-i dünyâ" denilen bu mün-zevîlerin yanı sıra bütün âbidler, zâhidler ve sûfiler halvetin lüzumuna inanırlar. Ancak bunlar halvetin şekli konusunda farklı kanaatlere sahiptir. II. (VIII.) yüzyıl-da zâhid insanlar arasında bulunmayı pek hoş karşılamaz, "ihtilât, muhâletâ, hiltâ" dedikleri bu halden sakınır, fakat mutlak anlamda inzivaya çekilme ve dün-